

Esitutkintapäätöksen oikeudelliset perustelut

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 26.7.2024 osoittamassaan kantelussa arvostellut Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli A:n 4.5.2024 tekemää päätöstä esitutkinnan toimittamatta jättämisestä.

Kantelija oli tehnyt rikosilmoituksen siitä, että hänen mukaansa hänen lääkärinsä oli määrännyt hänelle väärää lääkettä. Kantelijan mukaan väärät lääkkeet ovat aiheuttaneet hänelle vammoja.

SELVITYS

Apulaisoikeuskanslerin sijaisen 12.9.2024 Poliisihallitukselle osoitetussa selvitys- ja lausuntopyynnössä pyydettiin ottamaan kantaa siihen, että päätöksessä oli ilmaistuna ”ei rikosta” ja ”esitutkinta lopetetaan” ja päätöksen oikeudellisena perusteena esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentti, vaikka päätöksessä vaikutti sen perustelujen mukaan olevan kyseessä esitutkinnan toimittamatta jättäminen sen vuoksi, ettei asiassa tutkinnanjohtajan arvioin mukaan ollut syytä epäillä rikosta. Lisäksi selvitys- ja lausuntopyynnössä todettiin havaintona, että päätöksen asianosaisohjeissa oli toteamus, että rikosepäilyä koskevan materiaalin voi toimittaa myös ”paikkakunnan syyttäjänvirastoon”, vaikka sellaisia ei enää vuoden 2019 jälkeen ole ollut.

Poliisihallitus on 8.11.2024 antanut asiasta lausuntonsa, jonka liitteenä on Sisä-Suomen poliisilaitoksen lausunto ja tutkinnanjohtajana kantelun kohteena olevassa asiassa toimineen rikosylikonstaapeli A:n selvitys.

Lausunnot ja selvitys toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Arviointi

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin esitutkinnan toimittamista koskevan säännöksen lainvalmistelutöissä ([hallituksen esitys 222/2010 vp](#), s. 177) on todettu, että pelkkä väite rikoksen tapahtumisesta ei vielä riitä esitutkinnan aloittamiseen, vaan esitutkinnan aloittamispäätökselle on voitava esittää asianmukaiset konkreettiset perusteet. Edellä mainittu lainkohta jättää esitutkinnan aloittamisesta päättävälle tutkinnanjohtajalle harkintavaltaa.

Esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkintaa taikka sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa tarkoitetun määräyksen tai vaatimuksen antamista varten. Pykälän 2 momentin mukaan esitutkinta päätetään kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä sekä esitutkinnan päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Pykälän 2 momentin mukaan päätöksestä on ilmentävä muun ohella päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Rikosylikonstaapeli A:n tekemässä päätöksessä päätösperusteena ilmoitettu lainkohta, esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentti, viittaa siihen, että asiassa olisi kysymys aloitetun esitutkinnan lopettamisesta saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi. Toisaalta rikosylikonstaapelin päätöksen perustelujen lopussa todetaan, että päätöksellä otetaan kantaa siihen, onko syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikokseen. Päätöksen perustelut, päätösperusteena ilmoitettu lainkohta ja päätöksen lopussa asianosaisohjeissa todettu ilmoitus ”tämä on päätös olla toimittamatta esitutkintaa, eikä asiaa toimiteta syyttäjälle syyteharkintaan”, eivät anna selvää vastausta siihen mihin oikeudelliseen perusteeseen päätös on perustunut. Päätöksen oikeudelliset perusteet ovat näin ollen ristiriitaiset.

Esitutkintapäätöksestä tulee käydä yksiselitteisesti ilmi, onko kysymyksessä päätös esitutkinnan aloittamatta jättämisestä vai aloitetun esitutkinnan lopettamisesta. Päätöksessä tulee lisäksi mainita sen oikeudellisena perusteena oleva säännös.

Esitutkintapäätösten perustelujen keskeinen tehtävä on tiedottaa asianosaisille, miksi esitutkintaa ei aloiteta tai miksi se on lopetettu. Päätöksen perustelut lisäävät luottamusta viranomaisen toimintaan ja mahdollistavat tarvittaessa myös ratkaisujen asianmukaisuuden jälkikäteisen oikeudellisen arvioinnin.

Tutkinnanjohtajana toiminut rikosylikonstaapeli A on todennut selvityksessään, että päätöspäätöksen perustelu on virheellinen. Tutkinnanjohtajan mukaan asiassa on kyse esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Hän on perustellut virhettään suurella työmäärällä, jonka vuoksi huolimattomuusvirheitä on vaikea täysin välttää. Edelleen tutkinnanjohtaja on todennut, ettei asiassa ole sellaisia perusteita, joiden vuoksi asiassa olisi syytä epäillä rikosta. Asiassa on tutkinnanjohtajan mukaan pelkästään potilaan näkemys lääkärin antaman diagnoosin vääryydestä ja epäsovivien lääkkeiden määräämisestä. Tämän vuoksi tutkinnanjohtaja on katsonut, ettei asiassa ole tuotu ilmi seikkoja, joiden vuoksi asiassa ylittyisi esitutkinnan aloittamiskynnys.

Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että saadun selvityksen perusteella asiassa tehty tutkinnan päätös sekä päätöspäätösteena sovellettu lainkohta, esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentti, ovat virheellisiä. Asiassa ei ole selvitysten perusteella aloitettu esitutkintaa. Päätöksessä on tosiasiallisesti ollut kyse siitä harkinnasta, onko asiassa syytä epäillä rikosta ja onko asiassa toimitettava esitutkinta. Päätöksessä olisi tullut soveltaa esitutkintalain 3 luvun 3 §:ä ja perustella päätös sen mukaisesti. Yhdyn päätöksen oikeudellisen perusteen osalta Poliisihallituksen lausunnosta ilmenevään kantaan.

Poliisihallitus ja Sisä-Suomen poliisilaitos ovat lausunnoissaan todenneet, ettei asiassa ole tullut ilmi sellaisia seikkoja, jotka antaisivat syytä epäillä asiassa rikosta. Tutkinnanjohtajan päätös on tehty hänelle kuuluvan harkintavallan rajoissa. Yhdyn Poliisihallituksen ja poliisilaitoksen lausunnoista ilmenevään näkemykseen. Minulla ei käytettävissäni olevasta selvityksestä ilmenevän perusteella ole aihetta epäillä, että rikosylikonstaapeli A olisi ylittänyt harkintavaltansa esitutkinnan toimittamatta jättämisestä päättäessään.

Päätöksen asianosaisohjeistuksessa oli toteamus siitä, että rikosepäilyä koskevan materiaalin voi toimittaa myös paikkakunnan syyttäjänvirastoon. Poliisihallitus on todennut lausunnossaan, että se pitää tärkeänä, että asianosaisille esitutkintapäätöksessä sen vaikutuksista annettavat tiedot ovat oikeat ja ajantasaiset. Poliisihallituksen mukaan selvitysten perusteella virhe on johtunut ”poliisilaitoksessa käytössä olleesta esitutkintapäätösten vakiopohjasta”. Rikosylikonstaapeli A on selvityksessään todennut, että asianosaisohjeet ovat poliisilaitoksella yleisesti käytössä, eikä kukaan ole hänen käsityksensä mukaan osannut kiinnittää asiaan huomiota ohjeen oikeellisuuteen tätä ennen. Sisä-Suomen poliisilaitoksen antamassa lausunnossa on viitattu rikosylikonstaapeli A:n toteamukseen siitä, että kirjaus on ollut yleisesti käytössä olleessa poh-

jassa, jonka oikeellisuuteen ei ole aiemmin kiinnitetty huomiota. Poliisilaitos toteaa lausunnossaan, että asianosaisohjeissa on ollut virheellistä tietoa. Poliisihallituksen tai poliisilaitoksen antamasta lausunnosta ei ilmene, että kuka vastaa tällaisten ”vakiopohjien” ajantasaisuudesta, jos ne ovat yleisemminkin poliisilaitoksessa käytössä.

Esitutkintapäätökset eivät ole muutoksenhakukelpoisia, mutta niistä on mahdollista kannella ja lisäksi syyttäjä voi määrätä esitutkinnan toimitettavaksi. Esitutkintapäätösten asianosaisohjeiden ajantasaisuudesta on syytä huolehtia paitsi poliisin toiminnan asianmukaisuuteen kohdistuvan luottamuksen ylläpitämiseksi ja myös sen varmistamiseksi, että ohjeet ovat sisällöllisesti paikkaansa pitäviä. Huomioni on kiinnittynyt siihen, että laillisuusvalvonnassa on tullut esiin tapauksia, joissa asianosaisohjeissa on ollut virheellistä tietoa. Tämän vuoksi olen päättänyt ottaa poliisin menettelyn esitutkintapäätösten asiaosaisohjeisiin liittyen omana aloitteenani tutkittavaksi (OKV/3137/70/2024).

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Arvioitavana ollut esitutkintapäätös on oikeudellisilta perusteluiltaan ristiriitainen. Kiinnitän Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli A:n huomiota esitutkintapäätösten huolelliseen laatimiseen ja perustelemiseen.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Marianne Mettovaara